

naturală este circulară. El nu este creat de aceea este veșnic și nu poate fi nimic.

NECESITATEA EVALUĂRII MORALE A ACTIVITĂȚII ECONOMICE CA OBIECT DE STUDIU.

Tudor Dumitraș dr., conf., ASEM

Tema discuției propuse este legată de aderarea Republicii Moldova la "Procesul de la Bologna". În conformitate cu modificările ce au loc în planurile de studii universitare, catedra "Filozofie și politologie" din cadrul Academiei studii economice a Moldovei a propus câteva cursuri pentru ciclul I I (Masterat), dintre care a fost acceptată o disciplină, care se va numi "Etica economică" sau "Etica afacerilor". A fost acceptată doar pentru unele specializări, dar și aceasta este un lucru salutar, fiindcă considerăm că studenții (care doar 3 ani fac studii, după care devin specialiști ai economiei naționale) sunt oarecum "sărăciți" de multe cunoștințe umanitare. Din discuțiile purtate cu ei aflăm că majoritatea absolută a liceenilor n-au studiat în licee nici Logica, nici Etica, nici Estetica. Ei nu au posibilitatea să le studieze nici în instituțiile de învățământ superior, deoarece actualele planuri de studii (de 3 ani) nu permite așa "bogăție". Se poate observa că la etapa actuală științele umanitare sunt "strîmtorate" tot mai mult în instituțiile de învățământ superior.

Această atitudine față de științele umanitare este o consecință a reformelor republicane a învățământului începute în anii 90 ai secolului trecut și care, se pare, mai are încă a se arăta. Introducerea "Eticii economice" ca disciplină de studii la ciclul II (masterat) pentru ASEM este logică și corespunde spiritului asemist.

Dar ce este "Etica economică" sau "Etica afacerilor"? Din literatura de specialitate putem afla că ea este o disciplină

universitară relativ nouă .Apare mai întâi în SUA prin anii 70 ai secolului xx, apoi peste vreo 10 ani se încep cercetările și în țările europene occidentale. Astăzi este o disciplină obligatorie în majoritatea țărilor occidentale.Aceasta disciplină mai este cunoscută sub denumirea de "Etica întreprinderii".La noi în Moldova ea este o disciplină cu totul nouă care pînă acum nu s-a predat și deci nu există nici careva tradiții în acest domeniu.

Nici în fosta URSS "Etica afacerilor"nu s-a predat, deoarece noțiunile "afacere"sau"business" nici nu erau solicitate în vocabularul profesionist și ele purtau o încărcătură mai degrabă amorală, sau cel puțin de ocară. În vocabularul economiștilor nu există nici noțiunea de "afacere", nici de "business", dar în schimb în vocabularul cotidian, susținut de ideologia oficială, existau termenii : "afacerist", "speculant", iar mai tîrziu termenul de "bisnită" și "bișnitar", ce ar însemna "business","afacere" și respectiv "businessman", "om de afaceri", dar de o valoare negativă. Astăzi cuvintele "afacerist","speculant","bisnitar" nu mai au acea încărcătură conceptuală de cîndva. Dar în schimb putem constata că există un fenomen opus: neavînd "afaceriști" și "bisnitari", avem "afaceri", "business", "întreprinzători", "businessmani", etc.

Despre faptul că realitatea de astăzi este alta ne mărturisesc mai multe .În fosta URSS exista activitate economică ,exista și etica (marxist leninistă),dar în schimb nu exista "etica activității economice", "etica activității de antreprenariat". În fosta URSS exista "Codul moral al constructorului comunismului ", care includea în sine anumite cerințe morale față de toți cetățenii, căci toți erau "constructori ai comunismului", indiferent de profesia practică (medic, învățător , agricultor, muncitor), și care trebuiau să le împărtășească și să le promoveze . Acum cînd sîntem în perioada de tranziție la economia de piață, care de fapt înseamnă trecere la societatea capitalistă contemporană , apare necesitatea acceptării valorilor acestei societăți. Dacă e să luăm sfera care ne interesează pe noi, adică sfera învățămîntului ,atunci printre

fenomenele apărute și promovate este introducerea în planurile de învățământ a disciplinei "Etica de afaceri". Acest domeniu a devenit actual atât pentru studiul universitar, cât și pentru cel academic, despre care fapt ne vorbește mulțimea publicațiilor apărute peste hotare ca rezultat al cercetărilor efectuate. Dar "Etica afacerilor" are nu numai valoare cognitivă, ci și pragmatică. Despre aceasta ne mărturisește și faptul că în aceste țări au apărut mai multe Centre de studiere etică a economiei. Realitatea ne convinge că interpretarea morală a realității economice este o tendință obiectivă și contemporană și obține o răspîndire tot mai largă. Însă apare întrebarea:

Ce rost are predarea acestei discipline dacă la noi "lumea afacerilor" abea se stabilește. Răspunsurile ar fi, că numai astfel s-ar cunoaște ce se face "acolo", unde am vrea să ajungem. Aceasta intenție înseamnă a implementa aici ceea ce deja se practică la ei, dovedită fiind valoarea pozitivă și efectul pragmatic. Trecerea la economia de piață este un proces complex care cere implementarea concomitentă a mai multor fenomene. Aceasta se referă la problema abordată –evaluarea morală a activității economice, urmînd practica occidentală.

La noi în Republica Moldova în diferite instituții sunt aprobate și funcționează coduri profesionale de etică. De exemplu, în ASEM este aprobat și funcționează "Codul de etică al ASEM" conform căruia, fiecare lucrător tehnic, profesor și student al ASEM-ului este obligat prin propria semnătură să respecte cerințele fixate în acest cod. Putem face referință și la alte exemple :

1. Codul privind conduita profesională a auditorilor și contabililor din Republica Moldova.
2. Codul de etică a membrilor asociațiilor băncilor din Republica Moldova.
3. Codul de etică în Banca comercială Romînă Chișinău S.A
4. Codul de conduită pentru agenții publici, etc.

Altceva este că în Occident astfel de Coduri există atât în sfera de deservire, cât și în cea de producere, și nu că este binevenit a

avea și respecta astfel de coduri, dar este o simptomă alarmantă în cazul când nu este astfel de cod. A promova etica afacerilor este nu numai o modă, cu toate că și acest aspect nu lipsește, dar este o necesitate care contribuie la impunerea imaginii întreprinderii.

Etica afacerilor, sau etica economică presupune mult mai mult decât "a fi la modă". Etica economică presupune studierea întregii sfere economice de pe poziții și prin prisma moralei activității unde sunt implicați și acționari, și furnizori, și realizatori, și directori, și contabili, și muncitori etc -adică o întreagă gamă de subiecți, fiecare din ei având activitățile sale, dar care în comun au un singur scop-de a obține profit. Problema nu este chiar atât de simplă cum s-ar părea la prima vedere. Problemele apar de la determinarea categoriilor de bază : etica, morala, afacerea, etica afacerilor. Chiar dacă presupunem că "etica" și "morală" sunt sinonime sau noțiuni foarte apropiate, iar "afacerea" este definită ca activitate economică ce are ca scop obținerea profitului, apare întrebarea dacă oricare activitate care dă profit este o afacere? Si dacă activitatea care dă profit ,dar nu este legală, trebuie să fie studiată de pe pozițiile și în cadrul eticii economice sau nu ? Dacă nu ,atunci cum rămîne cu faptul că morala sau etica studiază nu numai "ce este bine", dar și "ce este rău". Dacă astfel de activități de afacere ca producerea și vinderea drogurilor, prostituția ca afacere, comerțul ilegal a organelor destinate transplantării ,etc nu vor fi studiate anume de pe pozițiile eticii de afaceri, atunci cum li se va cunoaște valoarea lor morală,? În general, cum de unit morala cu afacerea ,cînd se știe că ,pe de o parte, "banii nu au miros",iar, pe de altă parte ,că "fericirea nu este în bani, ci în cantitatea lor". Etica economică are menirea de a cugeta asupra acestor realități, de a le da o interpretare cuvenită, astfel etica economică prezintîndu-se ca o disciplină filozofică, ca un domeniu aplicativ al eticii filosofice, dar nu ca o simplă deontologie.